SODBA SODIŠČA (veliki senat)

z dne 14. septembra 2010*

V zadevi C-550/07 P,

zaradi pritožbe na podlagi člena 56 Statuta Sodišča, vložene 30. novembra 2007,

**Akzo Nobel Chemicals Ltd** s sedežem v Hershamu (Združeno kraljestvo),

**Akcros Chemicals Ltd** s sedežem v Hershamu,

ki so ju zastopali M. Mollica, nato M. van der Woude in C. Swaak, odvetniki,

pritožnici,

* Jezik postopka: angleščina.

ob intervenciji

**Združenega kraljestva Velika Britanija in Severna Irska**, ki ga zastopata V. Jackson in E. Jenkinson, zastopnici, skupaj z M. Hoskinsom, barrister,

**Irske**, ki jo zastopa D. O'Hagan, zastopnik, skupaj z M. Collinsom, SC, in R. Caseyjem, BL, z naslovom za vročanje v Luxembourgu,

**Kraljevine Nizozemske**, ki jo zastopata C. Wissels, Y de Vries in M. de Grave, zastopniki,

intervenientke v pritožbenem postopku

druge stranke v postopku so

**Evropska komisija**, ki jo zastopata F. Castillo de la Torre in X. Lewis, zastopnika, z naslovom za vročanje v Luxembourgu,

tožena stranka na prvi stopnji,

**Conseil des barreaux européens** s sedežem v Bruslju (Belgija), ki ga zastopa J. Flynn, QC,

**Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten** s sedežem v Haagu (Nizozemska), ki ga zastopata O. Brouwer in C. Schillemans, odvetnika,

**European Company Lawyers Association** s sedežem v Bruslju, ki jo zastopata M. Dolmans in K. Nordlander, odvetnika, in J. Temple Lang, solicitor,

**American Corporate Counsel Association – European Chapter** s sedežem v Parizu (Francija), ki jo zastopa G. Berrisch, odvetnik, s pooblastilom D. Hulla, solicitor,

**International Bar Association** s sedežem v Londonu (Združeno kraljestvo), ki jo zastopata J. Buhart in I. Michou, odvetnika,

intervenienti na prvi stopnji,

SODIŠČE (veliki senat)

v sestavi V. Skouris, predsednik, A. Tizzano, J. N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot, predsedniki senatov, R. Silva de Lapuerta (poročevalka), predsednica senata, in E. Levits, predsednik senata, A. Rosas, U. Lõhmus, M. Safjan in D. Šváby, sodniki,

generalna pravobranilka: J. Kokott,
sodna tajnica: L. Hewlett, glavna administratorka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 9. februarja 2010,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalne pravobranilke na obravnavi 29. aprila 2010

izreka naslednjo

**Sodbo**

1 Družbi Akzo Nobel Chemicals Ltd. (v nadaljevanju: Akzo) in Akcros Chemicals Ltd. (v nadaljevanju: Akcros) v pritožbi predlagata razveljavitev sodbe Sodišča prve stopnje Evropskih skupnosti (zdaj Splošno sodišče) z dne 17. septembra 2007 v združenih zadevah Akzo Nobel Chemicals Ltd. in Akcros Chemicals Ltd. proti Komisiji (T-125/03 in T-253/03, v nadaljevanju:

izpodbijana sodba), v delu, v katerem je Splošno sodišče zavrnilo zahtevo za varstvo zaupnosti korespondence z notranjim pravnim svetovalcem družbe Akzo.

## I – Pravo Unije

2 Člen 14 Uredbe Sveta št. 17 Prve Uredbe o izvajanju členov [81] in [82] Pogodbe (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 1, str. 3) določa:

„1. Komisija lahko pri izvajanju nalog, ki so ji naložene s členom [105 PDEU] in določbami, sprejetimi po členu [103 PDEU], opravi vse potrebne preiskave v podjetjih in podjetniških združenjih. V ta namen imajo uradniki, ki jih pooblasti Komisija, pooblastila, da:

(a) pregledajo poslovne knjige in drugo poslovno dokumentacijo;

(b) naredijo kopije ali izvlečke poslovnih knjig in dokumentacije;

(c) zahtevajo ustne obrazložitve na kraju samem;

(d) vstopijo v vse prostore, na zemljišča in v prevozna sredstva podjetij.

2. Uradniki Komisije, pooblaščeni za te preiskave, izvajajo svoja pooblastila po predložitvi pisnega pooblastila […]

3. Podjetja in podjetniška združenja se morajo podrediti preiskavam, ki jih z odločbo odredi Komisija. Odločba natančno določa predmet in namen preiskave, datum njenega začetka ter navaja kazni […] in pravico, da se odločba lahko predloži v presojo Sodišču."

## II – Dejansko stanje

3 Splošno sodišče je upoštevna dejstva v izpodbijani sodbi navedlo tako:

„1. Komisija je 10. februarja 2003 sprejela odločbo C(2003) 559/4 o spremembi svoje odločbe C(2003) 85/4 z dne 30. januarja 2003, ki zlasti družbama Akzo […] in Akcros […] ter njunim zadevnim hčerinskim družbam odreja, naj se podredijo preiskavi na podlagi člena 14(3) Uredbe […] št. 17 […], in katere cilj je najti

morebitne dokaze za protikonkurenčno ravnanje (v nadaljevanju skupaj: odločba, ki odreja preiskavo).“

2. Uradniki Komisije, ki so jim pomagali predstavniki Office of Fair Trading (OFT, britanski organ za konkurenco), so 12. in 13. februarja 2003 opravili preiskavo v prostorih tožečih strank v Ecclesu, Manchester (Združeno kraljestvo), na podlagi odločbe, ki odreja preiskavo. Med to preiskavo so uradniki Komisije naredili kopije precejšnjega števila listin.

3. Med temi postopki so zastopniki tožečih strank obvestili uradnike Komisije, da so nekatere listine lahko predmet varstva zaupnosti komunikacije med odvetniki in strankami (legal professional privilege ali „LPP“).

4. Uradniki Komisije so nato zastopnike tožečih strank obvestili, da morajo bežno preučiti zadevne listine, da bi lahko oblikovali lastno mnenje o varstvu, ki bi ga morale biti navedene listine morebiti deležne. Po dolgi razpravi ter po tem, ko so uradniki Komisije in OFT opozorili zastopnike tožečih strank na posledice oviranja preiskave, je bilo odločeno, da bo odgovorna oseba preiskave bežno preučila zadevne listine v navzočnosti zastopnika tožečih strank.

5. Med preučitvijo zadevnih listin je nastal spor v zvezi s petimi listinami, ki so nazadnje postale predmet dveh vrst obravnave s strani Komisije.

[…]

8. Tretjo listino, ki je bila predmet spora, sestavlja vrsta ročno napisanih opomb generalnega direktorja družbe Akcros […], za katere tožeči stranki trdita, da so bile napisane med pogovori z zaposlenimi in uporabljene za pripravo natipkanega memoranduma serije A. Nazadnje, zadnji dve zadevni listini sta elektronska dopisa, ki sta si ju izmenjala generalni direktor družbe Akcros […] in koordinator družbe Akzo […] za konkurenčno pravo gospod S. Zadnji je odvetnik, član nizozemske odvetniške zbornice, ki je bil ob nastanku dejstev član pravne službe družbe Akzo […], in torej redno zaposlen v tej družbi.

9. Potem ko je odgovorna oseba za preiskavo pregledala te zadnje tri listine in zbrala pojasnila tožečih strank, je menila, da zagotovo niso predmet varstva zaupnosti komunikacije med odvetniki in strankami. Zato je naredila kopijo teh listin in jo priložila k preostalemu spisu, ne da bi jo ločila v zapečateni ovojnici. Tožeči stranki sta te tri listine označili kot pripadajoče „seriji B“.

10. Tožeči stranki sta 17. februarja 2003 poslali Komisiji dopis, v katerem sta navedli razloge, zaradi katerih po njunem mnenju za […] listine serije B velja varstvo zaupnosti.

11. Komisija je z dopisom z dne 1. aprila 2003 obvestila tožeči stranki, da na podlagi trditev, navedenih v njunem dopisu z dne 17. februarja 2003, ne more skleniti, da za navedene listine dejansko velja varstvo zaupnosti. Vendar pa je navedla, da imata tožeči stranki možnost, da v dveh tednih predložita pripombe na te predhodne ugotovitve in da bo po izteku tega roka sprejela dokončno odločitev.

[…]

14. Komisija je 8. maja 2003 sprejela odločbo C(2003) 1533 konč., s katero je v skladu s členom 14(3) Uredbe št. 17 zavrnila predlog za varstvo spornih listin na podlagi zaupnosti komunikacije med odvetniki in strankami (v nadaljevanju: odločba o zavrnitvi z dne 8. maja 2003). V členu 1 te odločbe Komisija zavrača zahtevo tožečih strank, naj se jima vrnejo listine serij[e] B ter naj Komisija potrdi uničenje vseh kopij teh listin, s katerimi razpolaga. […]

[…]

18. Komisija je 8. septembra 2003 […] na zahtevo predsednika Sodišča prve stopnje v zaupnem dopisu poslala predsedniku kopijo listin serije B […]

## III – Postopek pred Splošnim sodiščem in izpodbijana sodba

4 Predmet tožb, ki sta jih pritožnici vložili na Splošno sodišče 11. aprila in 4. julija 2003, sta bila, prvič, predlog, na eni strani, da se razglasi ničnost Odločbe Komisije C(2003) 559/4 z dne 10. februarja 2003 in, po potrebi, Odločbe Komisije C(2003) 85/4 z dne 30. januarja 2003, ki družbama Akzo in Akcros ter njunim zadevnim hčerinskim družbam odrejata, naj se podredijo preiskavi na podlagi člena 14(3) Uredbe št. 17 (zadeva COMP/E-1/38.589), in, na drugi strani, da se Komisiji odredi vračilo nekaterih dokumentov, ki jih je zasegla v zadevni preiskavi, in da se ji prepove uporaba njihove vsebine (zadeva T-125/03) ter, drugič, predlog za razglasitev ničnosti odločbe o zavrnitvi z dne 8. maja 2003 (zadeva T-253/03).

5 Splošno sodišče je z izpodbijano sodbo tožbo na razglasitev ničnosti odločbe, ki odreja preiskavo (zadeva T-125/03), zavrglo kot nedopustno, tožbo na razglasitev ničnosti odločbe o zavrnitvi z dne 8. maja 2003 (zadeva T-253/03) pa zavrnilo kot neutemeljeno.

## IV – Predlogi strank

6 Družbi Akzo in Akcros Sodišču predlagata, naj:

– izpodbijano sodbo razveljavi v delu, v katerem je Splošno sodišče zavrnilo zahtevek za varstvo zaupnosti komunikacij z notranjim pravnim svetovalcem družbe Akzo;

– odločbo Komisije o zavrnitvi z dne 8. maja 2003 razglasi za nično v delu, v katerem je bilo zavrnjeno vračilo elektronske korespondence z notranjim pravnim svetovalcem družbe Akzo (ki spada med listine serije B), in

– Komisiji naloži plačilo stroškov pritožbe in postopka pred Splošnim sodiščem v delu, ki zadeva pritožbeni razlog.

7 Conseil des barreaux européens, ki je bil intervenient na prvi stopnji, Sodišču predlaga, naj:

– izpodbijano sodbo razveljavi v delu, v katerem je Splošno sodišče zavrnilo možnost, da bi za komunikacije med Akzo in gospodom S. veljalo načelo zaupnosti, zin v tem delu razglasi odločbo o zavrnitvi z dne 8. maja 2003 za nično ali, podredno, če bi Sodišče presodilo, da o vprašanju na podlagi tožbene vloge ne more odločiti samo, zadevo vrne Splošnemu sodišču v ponovno odločanje in

– Komisiji naloži plačilo stroškov, ki jih je priglasil v pritožbenem postopku in v postopku pred Splošnim sodiščem, v delu, v katerem se nanašajo na vprašanja iz pritožbe.

8 Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten, ki je bil intervenient na prvi stopnji, Sodišču predlaga, naj:

– razveljavi izpodbijano sodbo v delu, v katerem je Splošno sodišče zavrnilo tožbeni razlog družbe Akzo, ki se nanaša na to, da za dopisa, ki sta si ju izmenjala generalni direktor družbe Akcros in odvetnik, zaposlen pri družbi Akzo, zaradi

delovnega razmerja med tem zaposlenim odvetnikom in družbo Akzo ni veljalo skupnostno načelo varstva zaupnosti komunikacij med odvetnikom in stranko ter

– Komisiji naloži plačilo stroškov, ki jih je priglasil v postopku pred Splošnim sodiščem in v tej pritožbi.

9 European Company Lawyers Association, ki je bil intervenient na prvi stopnji, Sodišču predlaga, naj:

– razveljavi izpodbijano sodbo v delu, v katerem je Splošno sodišče ugotovilo, da za komunikacije, ki sta si jih izmenjala družba Ackros in zaposleni v pravnem oddelku družbe Akzo, ne velja načelo zaupnosti komunikacij, in

– Komisiji naloži plačilo njegovih stroškov.

10 American Corporate Counsel Association (ACCA) – European Chapter, ki je bil intervenient na prvi stopnji, Sodišču predlaga, naj:

– razveljavi izpodbijano sodbo v delu, v katerem je Splošno sodišče zavrnilo zahtevo za varstvo zaupnosti elektronske korespondence z notranjim pravnim svetovalcem družbe Akzo (del listin serije B);

– odločbo o zavrnitvi z dne 8. maja 2003 razglasi za nično v delu, v katerem je bila zavrnjena možnost, da bi tožečim strankam vrnili kopijo te elektronske korespondence, ali, podredno, zadevo vrne Splošnemu sodišču v ponovno odločanje, in

– Komisiji naloži plačilo stroškov pritožbe in postopka pred Splošnim sodiščem v delu, ki zadeva pritožbeni razlog.

11 International Bar Association, ki je bil intervenient na prvi stopnji, Sodišču predlaga, naj:

– razveljavi izpodbijano sodbo v delu, v katerem je bilo zavrnjeno varstvo zaupnosti elektronskih dopisov serije B, ki sta si jih izmenjala družba Akzo in gospod S., in

– Komisiji naloži plačilo stroškov, ki jih je imel International Bar Association v pritožbenem postopku in v postopku pred Splošnim sodiščem v delu, v katerem se stroški nanašajo na vprašanja, ki so bila obravnavana v pritožbenem postopku.

12 Združeno kraljestvo Velika Britanija in Severna Irska, Irska in Kraljevina Nizozemska, intervenientke v pritožbenem postopku, podpirajo predloge družb Akzo in Akcros.

13 Komisija Sodišču predlaga, naj:

– zavrne pritožbo in

– tožečim strankam naloži plačilo stroškov.

## V – Pritožba

### *A – Predmet pritožbe*

14 Pritožba se nanaša le na del listin serije B, in sicer na elektronska dopisa, ki sta si ju izmenjala generalni direktor družbe Akcros in gospod S. Slednji je bil v času preiskave prostorov pritožnic v Združenem kraljestvu zaposlen v pravni službi družbe Akzo, ki je ustanovljena po britanskem pravu, in vpisan v imenik odvetnikov na Nizozemskem. Komisija je kopiji teh dveh listin vložila v spis.

15 Komisija je navedla, ne da bi ji pritožnici glede tega ugovarjali, da se v odločbi z dne 11. novembra 2009, v kateri je naložila globe v zvezi s postopkom, v katerem so bile leta 2003 opravljene preiskave v prostorih družb Akzo in Akcros (zadeva COMP/38.589 – Termični stabilizatorji; SEC(2009) 1559 in SEC(2009) 1560) ni oprla na sporna elektronska dopisa. Na nasprotovanje ni naletela niti trditev Komisije, da v zvezi

s temi elektronskimi dopisi ni bilo nobene izmenjave informacij z nacionalnimi organi, pristojnimi za konkurenco.

*B – Pravni interes pritožnic*

1. Trditve strank

16 Najprej se Komisija sprašuje, ali imata družbi Akzo in Akcros pravni interes. Elektronska dopisa namreč ne izpolnjujeta prvega pogoja za zaupnost komunikacij med odvetniki in strankami iz točk 21 in 23 sodbe z dne 18. maja 1982 v zadevi AM & S Europe proti Komisiji (155/79, Recueil, str. 1575), da je treba za pravno mnenje zaprositi in da mora biti dano pri izvrševanju pravice do obrambe. Prvi dopis je bila le prošnja za komentarje na osnutek dopisa tretjim osebam. Drugi dopis je vseboval manjše spremembe besedila.

17 Zato po mnenju Komisije ti komunikaciji nikakor ne moreta biti varovani kot pravna korespondenca med odvetnikom in stranko.

18 Komisija nato navaja, da pritožnici ne trdita, da sporna dokumenta izpolnjujeta prvi pogoj za zaupnost komunikacij med odvetniki in strankami iz točk 21 in 23 zgoraj navedene sodbe AM & S Europe proti Komisiji.

19 Nazadnje Komisija dodaja, da je pravni interes družb Akzo in Akcros prenehal najkasneje 11. novembra 2009, ko je bila izdana odločba, s katero jima je naložila globe.

20 Družbi Akzo in Akcros odgovarjata, da Splošno sodišče ni nikoli preučilo vsebine dveh elektronskih dopisov. To sodišče je le potrdilo odločbo o zavrnitvi z dne 8. maja 2003, pri čemer je presodilo, da za zadevne listine ne velja načelo zaupnosti, ker ne gre za komunikacijo z zunanjim odvetnikom. Sicer pa s to odločbo varstvo zaupnosti ni bilo izključeno zaradi vsebine zadevnih listin, temveč zgolj zaradi položaja zadevnega odvetnika.

21 Družbi Akzo in Akcros iz tega sklepata, da je vprašanje, ali elektronska dopisa izpolnjujeta prvi pogoj, ki je potreben za varstvo na podlagi načela zaupnosti, dejansko vprašanje, na katerega še ni bilo odgovorjeno. Odgovora na to vprašanje pa ni mogoče dobiti v tem postopku, saj je omejen le na pravna vprašanja.

2. Presoja Sodišča

22 Da bi odgovorili na ugovor Komisije, je treba spomniti, da je pravni interes pogoj za dopustnost, ki mora biti podan, vse dokler sodišče vsebinsko ne odloči (glej sodbo z dne 17. aprila 2008 v združenih zadevah Flaherty in drugi proti Komisiji, C-373/06 P, C-379/06 P in C-382/06 P, ZOdl., str. I-2649, točka 25 in navedena sodna praksa).

23 Sodišče je prav tako pojasnilo, da ta interes obstaja, dokler lahko stranka s pritožbo, ki jo je vložila, na koncu pridobi neko ugodnost (glej sodbi z dne 3. aprila 2003 v zadevi Parlament proti Samper, C-277/01 P, Recueil, str. I-3019, točka 28, in z dne 7. junija 2007 v zadevi Wunenburger proti Komisiji, C-362/05 P, ZOdl., str. I-4333, točka 42, ter sklep z dne 8. aprila 2008 v zadevi Saint-Gobain Glass Deutschland proti Komisiji, C-503/07 P, ZOdl., str. I-2217, točka 48 in navedena sodna praksa).

24 V zvezi s to pritožbo trditev Komisije, da za elektronska dopisa, ki sta si ju izmenjala generalni direktor Akcros in gospod S., zaupnost komunikacij med odvetniki in strankami očitno ne more veljati, ne more vplivati na pravni interes pritožnic. Taka argumentacija, katere namen je pokazati, da je Splošno sodišče pravilno presodilo, da zadevna elektronska dopisa nista varovana z zaupnostjo med odvetniki in strankami, se namreč ne nanaša na dopustnost, temveč na utemeljenost pritožbe.

25 Glede mnenja Komisije, da je zaradi sprejema zgoraj omenjene odločbe z dne 11. novembra 2009 prenehal pravni interes pritožnic za nadaljevanje tega postopka, je treba spomniti, da je Komisija z odločbo o zavrnitvi z dne 8. maja 2003, ki je predmet izpodbijane sodbe, zavrnila zahtevo pritožnic, da se jima, med drugim, elektronska dopisa, ki sta si ju izmenjala generalni direktor družbe Akcros in gospod S., vrneta in da Komisija potrdi uničenje vseh kopij teh listin, s katerimi razpolaga. Morebitna kršitev zaupnosti komunikacij med odvetniki in strankami pri preiskavi ne nastane takrat, ko Komisija svojo odločbo opre na varovano listino, temveč takoj, ko to listino zaseže uslužbenec Komisije. V teh okoliščinah je pravni interes pritožnic podan, vse dokler Komisija razpolaga z listinami iz odločbe o zavrnitvi z dne 8. maja 2003 ali njihovimi kopijami.

26 V teh okoliščinah je za družbi Akzo in Akcros v tej zadevi pravni interes podan.

*C – Utemeljenost*

27 Družbi Akzo in Akcros v utemeljitev pritožbe navajata tri pritožbene razloge, prvega primarno, drugega in tretjega pa podredno.

28 Vsi pritožbeni razlogi se nanašajo na točke od 165 do 180 izpodbijane sodbe. Pritožnici v bistvu navajata, da je Splošno sodišče za elektronska dopisa, ki sta bila izmenjana z gospodom S., napačno zavrnilo varstvo zaupnosti komunikacij med odvetniki in strankami.

29 Glede trditev European Company Lawyers Association, intervenienta na prvi stopnji, in Irske, intervenientke pred Sodiščem, ki navajata, da je z izpodbijano sodbo Splošno sodišče kršilo lastninsko pravico in svobodo izbire poklica, je treba ugotoviti, da družbi Akzo in Akcros na prvi stopnji nista uveljavljali teh pritožbenih razlogov. Zaradi tega jih je treba zavreči kot nedopustne.

1. Prvi pritožbeni razlog

30 Družbi Akzo in Akcros v prvem pritožbenem razlogu navajata dva argumenta. Menita, na prvem mestu, da je Splošno sodišče napačno razlagalo drugi pogoj za uporabo načela zaupnosti, ki se nanaša na poklicni položaj odvetnika, s katerim so bile komunikacije izmenjane, kot je razviden iz zgoraj navedene sodbe AM & S Europe proti Komisiji, in, na drugem mestu, da je Splošno sodišče s to razlago kršilo načelo enakega obravnavanja.

31 Komisija trdi, da je pritožbeni razlog neutemeljen.

a) Prvi argument

i) Trditve strank

32 Družbi Akzo in Akcros trdita, da je Splošno sodišče v točkah 166 in 167 izpodbijane sodbe napačno „dobesedno in nepopolno“ razlagalo zgoraj navedeno sodbo AM & S Europe proti Komisiji glede drugega pogoja za načelo zaupnosti, ki se nanaša na položaj odvetnika. Splošno sodišče bi moralo ta pogoj razlagati „teleološko“ in ugotoviti, da za sporno izmenjavo velja to načelo.

33 Družbi Akzo in Akcros poudarjata, da je iz točke 21 v povezavi s točko 24 zgoraj navedene sodbe AM & S Europe proti Komisiji razvidno, da Sodišče obstoja delovnega razmerja ni enačilo z neobstojem neodvisnosti odvetnika.

34 Družbi Akzo in Akcros ter nekateri intervenienti poudarjajo, da merila neodvisnosti odvetnika ni mogoče razlagati tako, da izključuje notranje odvetnike. Pravnik v podjetju, ki je vpisan v imenik odvetnikov, je zaradi poklicnih in stanovskih obveznosti prav tako neodvisen kot zunanji odvetnik. Poleg tega naj bi imelo jamstvo neodvisnosti, ki ga ima „advocaat in dienstbetrekking“, to je odvetnik v delovnem razmerju, po nizozemskem pravu poseben pomen.

35 Družbi Akzo in Akcros navajata, da se zaradi poklicnih in stanovskih obveznosti, ki se uporabljajo v obravnavanem primeru, delovno razmerje ujema s pojmom neodvisnega odvetnika. Po njunem mnenju pogodba, ki veže gospoda S. na njegovo družbo, namreč določa, da mora slednja spoštovati neodvisnost odvetniške dejavnosti in se vzdržati vseh dejanj, ki bi lahko na to vplivala. Ta pogodba naj bi gospodu S. tudi omogočala, da ravna v skladu s poklicnimi dolžnostmi nizozemske odvetniške zbornice.

36 Družbi Akzo in Akcros dodajata, da za zaposlenega odvetnika, za katerega gre v tej zadevi, veljajo pravila ravnanja nizozemske odvetniške zbornice in je podvržen njenemu nadzoru. Poleg tega predpisi določajo nekaj dodatnih jamstev, ki so namenjena nepristranski razrešitvi nasprotujočih si mnenj podjetja in notranjega odvetnika.

37 Komisija meni, da je Splošno sodišče načelo zaupnosti uporabilo pravilno. Iz točk od 24 do 26 zgoraj navedene sodbe AM & S Europe proti Komisiji je razvidno, da je za to, da je odvetnik z njim zaščiten, nujno, da ta odvetnik ni zaposlen pri stranki.

38 Zato po mnenju Komisije Sodišče, če bi želelo, da se načelo zaupnosti uporablja tudi za komunikacije, ki so bile izmenjane z odvetniki, zaposlenimi pri osebi, ki jih prosi za mnenje, ne bi omejilo področja uporabe drugega pogoja, kot je to razvidno iz točke 21 zgoraj navedene sodbe AM & S Europe proti Komisiji.

39 Komisija poudarja, da je v zgoraj navedeni sodbi AM & S Europe proti Komisiji Sodišče odvetnike razdelilo v dve skupini, in sicer na zaposlene odvetnike in odvetnike, ki niso vezani s pogodbo o zaposlitvi. Le za listine, ki jih pripravijo odvetniki iz druge skupine, se šteje, da so varovane z načelom zaupnosti.

ii) Presoja Sodišča

40 Spomniti je treba, da je v zgoraj navedeni sodbi AM & S Europe proti Komisiji Sodišče, ob upoštevanju skupnih meril in podobnih pogojev, ki so takrat obstajali v nacionalnih pravnih sistemih držav članic, v točki 21 te sodbe presodilo, da je treba zaupnost komunikacij med odvetniki in strankami zavarovati na ravni Evropske skupnosti. Vendar pa je Sodišče pojasnilo, da morata za to varstvo veljati dva kumulativna pogoja.

41 Glede tega je Sodišče poudarilo, na eni strani, da mora biti izmenjava z odvetnikom povezana z izvrševanjem „strankine pravice do obrambe“ in, na drugi strani, da mora izmenjava izvirati od „neodvisnih odvetnikov“, to je „odvetnikov, ki na stranko niso vezani z delovnim razmerjem“.

42 Glede tega drugega pogoja je Sodišče v točki 24 zgoraj navedene sodbe AM & S Europe proti Komisiji navedlo, da zahteva glede položaja in statusa neodvisnega odvetnika, ki jo mora izpolnjevati svetovalec, od katerega izvira korespondenca, ki bi lahko bila predmet varstva, temelji na konceptu vloge odvetnika, ki velja za sooblikovalca pravosodja ter mora popolnoma neodvisno in v prednostnem interesu pravosodja zagotoviti pravno pomoč, ki jo stranka potrebuje. To varstvo na drugi strani terja poklicna pravila, ki se naložijo in katerih izvajanje se nadzoruje v splošnem interesu. Sodišče je v omenjeni točki te sodbe navedlo tudi, da je tako dojemanje v skladu s skupno pravno tradicijo držav članic in je, kot je razvidno iz določb člena 19 Statuta Sodišča, vsebovano tudi v pravnem redu Unije.

43 Sodišče je te navedbe ponovilo v točki 27 omenjene sodbe, v skladu s katero mora biti korespondenca, ki je lahko predmet varstva, izmenjana z „neodvisnim odvetnikom, to je odvetnikom, ki na stranko ni vezan z delovnim razmerjem“.

44 Iz tega izhaja, da je zahteva po neodvisnosti izpolnjena, če med odvetnikom in njegovo stranko ni delovnega razmerja, tako da se varstvo na podlagi načela zaupnosti ne nanaša na izmenjave znotraj podjetja ali skupine z notranjimi odvetniki.

45 Kot namreč poudarja generalna pravobranilka v točkah 60 in 61 sklepnih predlogov, pojem neodvisnosti ni opredeljen le pozitivno, namreč s sklicevanjem na deontološka pravila, temveč tudi negativno, to je z neobstojem delovnega razmerja. Notranji

odvetnik, čeprav je vpisan v imenik odvetnikov in zanj veljajo s tem povezana deontološka pravila, v razmerju do svojega delodajalca nima enake stopnje neodvisnosti, kot jo ima odvetnik, ki dela v zunanji odvetniški pisarni, v razmerju do svojih strank. V teh okoliščinah se lahko notranji odvetnik manj učinkovito spopada z morebitnimi nasprotji med svojimi poklicnimi dolžnostmi ter cilji svoje stranke kot zunanji odvetnik.

46 Glede poklicnih pravil, ki jih navajata pritožnici, da bi dokazali neodvisnost gospoda S., je treba ugotoviti, da poklicna pravila nizozemskega prava, ki jih navajata družbi Akzo in Akcros, čeprav lahko okrepijo položaj notranjega odvetnika v podjetju, kljub temu ne morejo zagotoviti neodvisnosti, ki bi bila primerljiva z neodvisnostjo zunanjega odvetnika.

47 Ne glede na poklicno ureditev, ki se v tej zadevi uporablja na podlagi posamičnih določb nizozemskega prava, notranjega odvetnika, ne glede na jamstva, ki jih ima pri opravljanju svojega poklica, ni mogoče izenačiti z zunanjim odvetnikom, ker prejema plačo, kar je dejstvo, ki notranjemu odvetniku že po naravi stvari ne dopušča neupoštevanja tržnih strategij njegovega delodajalca in ki tako omejuje njegovo zmožnost, da bi pri opravljanju poklica deloval neodvisno.

48 Dodati je treba, da je lahko notranjemu odvetniku na podlagi njegove pogodbe o zaposlitvi naloženo tudi opravljanje drugih nalog, in sicer, kot v tem primeru, naloge koordinatorja za konkurenčno pravo, ki lahko vplivajo na tržno politiko podjetja. Take funkcije pa lahko le okrepijo tesne vezi med odvetnikom in njegovim delodajalcem.

49 Torej zaradi ekonomske odvisnosti in zaradi tesnih vezi s svojim delodajalcem notranji odvetnik nima poklicne neodvisnosti, ki bi bila primerljiva s poklicno neodvisnostjo zunanjega odvetnika.

50 Zato je Splošno sodišče pravilno uporabilo pravo v zvezi z drugim pogojem za uporabo načela zaupnosti iz zgoraj navedene sodbe AM & S Europe proti Komisiji.

51 Zato prvega argumenta, ki ga navajata družbi Akzo in Akcros v prvem pritožbenem razlogu, ni mogoče sprejeti.

b) Drugi argument

i) Trditve strank

52 Družbi Akzo in Akcros navajata, da je Splošno sodišče v točki 174 izpodbijane sodbe napačno zavrnilo očitek, da zavrnitev varstva komunikacij, ki so bile izmenjane z notranjim odvetnikom, na podlagi načela zaupnosti, krši načelo enakega obravnavanja. Neodvisnost, ki jo jamčijo poklicne in stanovske obveznosti, ki se uporabljajo v obravnavanem primeru, bi morala biti namreč temeljno merilo za opredelitev obsega tega načela. Na podlagi tega merila se položaj notranjih odvetnikov, ki so člani odvetniške zbornice ali odvetniškega združenja, ne razlikuje od položaja zunanjih odvetnikov.

53 Komisija meni, da je Splošno sodišče v omenjeni točki izpodbijane sodbe pravilno ugotovilo, da so notranji in zunanji odvetniki v očitno različnih položajih, ki so neprimerljivi zlasti zaradi osebne, funkcionalne, strukturne in hierarhične vezanosti notranjih odvetnikov na družbe, v katerih so zaposleni.

ii) Presoja Sodišča

54 Treba je spomniti, da je načelo enakega obravnavanja splošno načelo prava Unije, ki je opredeljeno v členih 20 in 21 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah.

55 Iz ustaljene sodne prakse izhaja, da to načelo zahteva, naj se primerljivi položaji ne obravnavajo različno in naj se različni položaji ne obravnavajo enako, razen če je tako obravnavanje objektivno upravičeno (glej sodbe z dne 10. januarja 2006 v zadevi IATA in ELFAA, C-344/04, ZOdl., str. I-403, točka 95; z dne 3. maja 2007 v zadevi Advocaten voor de Wereld, C-303/05, ZOdl., str. I-3633, točka 56, in z dne 16. decembra 2008 v zadevi Arcelor Atlantique in Lorraine in drugi, C-127/07, ZOdl., str. I-9895, točka 23).

56 Glede bistvenih značilnosti dveh skupin odvetnikov, in sicer njihovega poklicnega položaja, je iz točk od 45 do 49 te sodbe razvidno, da zaposleni odvetnik, čeprav je vpisan v imenik odvetnikov in zanj veljajo nekatera deontološka pravila, nima enake stopnje neodvisnosti v razmerju do svojega delodajalca, kot jo ima odvetnik, ki dela v zunanji odvetniški pisarni, do svojih strank.

57 Kot je generalna pravobranilka poudarila v točki 83 svojih sklepnih predlogov, ta razlika glede neodvisnosti ostane upoštevna, čeprav je nacionalni zakonodajalec, v obravnavanem primeru nizozemski, poskusil izenačiti zunanje in notranje odvetnike. Ta izenačitev se namreč nanaša le na formalno dejanje vpisa pravnika v podjetju v imenik odvetnikov in deontološka pravila, ki nastanejo zaradi takega vpisa. Vendar ta pravni okvir ne spremeni ničesar glede ekonomske odvisnosti in poistovetenja odvetnika, ki je v delovnem razmerju, z njegovim podjetjem.

58 Iz navedenega izhaja, da je notranji odvetnik v bistveno različnem položaju kot zunanji odvetnik, tako da sta njuna položaja v smislu sodne prakse, ki je bila omenjena v točki 55 te sodbe, neprimerljiva.

59 Splošno sodišče je torej pravilno sklenilo, da ni mogoče ugotoviti nobene kršitve načela enakega obravnavanja.

60 Zato drugega argumenta prvega pritožbenega razloga ni mogoče sprejeti.

61 Ta pritožbeni razlog je treba zato zavrniti v celoti.

2. Drugi pritožbeni razlog

62 Za primer, če bi Sodišče presodilo, da je Splošno sodišče pravilno razlagalo zgoraj navedeno sodbo AM & S Europe proti Komisiji in da je v tej sodbi, ki je bila razglašena

leta 1982, Sodišče komunikacije z odvetniki, ki jih veže delovno razmerje, nameravalo izvzeti iz varstva na podlagi načela zaupnosti, družbi Akzo in Akcros podredno navajata drugi pritožbeni razlog, ki vsebuje dva argumenta, od katerih je vsak razdeljen na dva dela.

63 V prvem argumentu se pritožnici, ki ju podpirajo nekateri intervenienti, opirata na razvoj nacionalnih pravnih sistemov in pravnega reda Unije. V drugem argumentu se družbi Akzo in Akcros sklicujeta na pravico do obrambe in na načelo pravne varnosti.

64 Komisija meni, da nobeden izmed argumentov ne more utemeljiti pritožbenega razloga.

a) Prvi del prvega argumenta (razvoj nacionalnih pravnih sistemov)

i) Trditve strank

65 Družbi Akzo in Akcros zaradi pomembnih sprememb „v pravnem okolju“ od leta 1982 menita, da bi moralo Splošno sodišče glede načela zaupnosti komunikacij med odvetniki in strankami „drugače razlagati“ zgoraj navedeno sodbo AM & S Europe proti Komisiji.

66 Družbi Akzo in Akcros ocenjujeta, da je Splošno sodišče v točkah 170 in 171 izpodbijane sodbe napačno zavrnilo razširitev področja osebne uporabe načela zaupnosti z razlogom, da nacionalni pravni sistemi varstva zaupnosti komunikacij s pravnikom v podjetju ne priznavajo soglasno in jasno. Kljub neobstoju enotne težnje na nacionalni ravni bi se lahko v pravu Unije sprejela pravna merila za varstvo pravice do obrambe, ki so višja od tistih, ki jih določajo nekateri nacionalni pravni redi.

67 Komisija opaža, da s tem pritožbenim razlogom pritožnici od Sodišča v bistvu zahtevata, da spremeni sodno prakso iz zgoraj navedene sodbe AM & S Europe proti Komisiji.

68 Komisija navaja, da pritožnici ne oporekata ugotovitvi Splošnega sodišča, da v pravu držav članic ni večinske težnje, da bi bile komunikacije z internimi odvetniki varovane na podlagi načela zaupnosti.

ii) Presoja Sodišča

69 Spomniti je treba, da je Sodišče v svoji obrazložitvi v zgoraj navedeni sodbi AM & S Europe proti Komisiji glede načela zaupnosti v postopkih preiskave na področju varstva konkurence poudarilo, da mora to področje prava Unije upoštevati načela in pravila, ki so glede spoštovanja zaupnosti skupna pravnim sistemom držav članic, zlasti v zvezi z nekaterimi komunikacijami med odvetniki in njihovimi strankami (glej točko 18 te sodbe). S tem namenom je Sodišče naredilo primerjavo prava različnih držav.

70 Sodišče je v točkah 19 in 20 zgoraj navedene sodbe AM & S Europe proti Komisiji navedlo, da so, čeprav je varstvo korespondence med odvetniki in njihovimi strankami splošno priznano, njegov obseg in merila za uporabo v predpisih različnih držav različna. Sodišče je na podlagi te primerjave kljub temu priznalo, da mora biti zaupnost komunikacij med odvetniki in njihovimi strankami varovana s pravom Unije, če sta dva pogoja iz točke 21 navedene sodbe izpolnjena.

71 Splošno sodišče je v točki 170 izpodbijane sodbe ugotovilo, da čeprav je res, da sta posebno priznavanje vloge pravnika v podjetju in varstvo komunikacije z njim na podlagi načela zaupnosti leta 2004 relativno bolj razširjena kot v času izreka zgoraj navedene sodbe AM & S proti Komisiji, vseeno ni bilo mogoče opredeliti enotnih ali jasno večinskih teženj v pravu držav članic.

72 Poleg tega je iz točke 171 izpodbijane sodbe razvidno, da primerjalna preučitev prava, ki jo je naredilo Splošno sodišče, kaže, da še vedno obstaja mnogo držav članic, ki pravnike v podjetju izključujejo iz varstva zaupnosti komunikacije med odvetniki in strankami. Poleg tega mnogo držav članic pravnikom v podjetjih ne dovoljuje vpisa v imenik odvetnikov in jim torej ne priznava položaja odvetnika.

73 V zvezi s tem sta družbi Akzo in Akcros sami priznali, da pri pravnih redih držav članic ni mogoče ugotoviti nobene splošne težnje za izenačitev notranjih odvetnikov s samostojnimi.

74 Zato v pravnih redih 27 držav članic Evropske unije ni mogoče odkriti nobene prevladujoče težnje v korist varovanja zaupnosti komunikacij z notranjimi odvetniki znotraj podjetja ali skupine.

75 V teh okoliščinah in v nasprotju s tem, kar želita dokazati pritožnici, nizozemskega pravnega sistema ni mogoče šteti za znanilca težnje, ki se bo uveljavila v državah članicah, niti kot upoštevni element za določitev obsega načela zaupnosti.

76 Sodišče torej meni, da se pravni položaj v državah članicah Evropske unije v letih, ki so pretekla od razglasitve zgoraj navedene sodbe AM & S Europe proti Komisiji, ni spremenil toliko, da bi upravičil razmislek o spremembi sodne prakse v smeri priznavanja varstva zaupnosti notranjim odvetnikom.

77 Zato je treba prvi del prvega argumenta zavrniti.

b) Drugi del prvega argumenta (razvoj pravnega reda Evropske unije)

i) Trditve strank

78 Družbi Akzo in Akcros trdita, da je Splošno sodišče v točkah 172 in 173 izpodbijane sodbe spregledalo, da je treba upoštevati spremembe prava Unije, ki so posledica zlasti začetka veljavnosti Uredbe Sveta (ES) št. 1/2003 z dne 16. decembra 2002 o izvajanju pravil konkurence iz členov 81 in 82 Pogodbe (UL L 1, str. 1).

79 Po mnenju družb Akzo in Akcros je namreč „posodobitev“ postopkovnih pravil v zvezi z omejevalnimi sporazumi povečala potrebo po notranjih pravnih svetovalcih, katerih preventivne funkcije pri preprečevanju kršitev konkurenčnega prava ne bi smeli podcenjevati, saj se lahko notranji odvetniki oprejo na notranje poznavanje podjetij in njihovega poslovanja.

80 Družbi Akzo in Akcros dodajata, da je izvedba programov skladnosti, ki je zaželena za pravilno uporabo konkurenčnega prava Unije, odvisna od možnosti zaupne komunikacije z notranjim odvetnikom znotraj podjetja ali skupine.

81 Komisija meni, da presoja Splošnega sodišča v izpodbijani sodbi, v zvezi z očitkom, ki ga navajata družbi Akzo in Akcros, ne vsebuje nobene pravne napake.

82 Komisija poudarja, da določbe Uredbe št. 1/2003 nimajo nobenega vpliva na obseg varstva zaupnosti komunikacij med odvetniki in strankami.

ii) Presoja Sodišča

83 Ugotoviti je treba, da čeprav vsebuje Uredba št. 1/2003 več sprememb postopkovnih pravil v zvezi s konkurenčnim pravom Unije, ta pravila ne vsebujejo nobenega indica, na podlagi katerega bi bilo mogoče sklepati, da glede varstva zaupnosti komunikacij

samostojne odvetnike izenačuje z zaposlenimi odvetniki, saj tega pravila omenjena uredba ne vsebuje.

84 Iz določb člena 20 Uredbe št. 1/2003 namreč izhaja, da lahko Komisija opravi vse potrebne preiskave podjetij in da lahko pri tem pregleda poslovne knjige in drugo poslovno dokumentacijo ne glede na obliko, v kateri je predložena, ter odvzame ali pridobi, ne glede na obliko, kopije poslovnih knjig ali te dokumentacije oziroma izvlečke iz njih.

85 Ta uredba, tako kot člen 14(1)(a) in (b) Uredbe št. 17, je torej široko opredelila pristojnosti Komisije. Kot izhaja iz uvodnih izjav 25 in 26 Uredbe št. 1/2003, je treba učinkovito zavarovati konkurenco, saj postaja odkrivanje kršitev pravil konkurence vedno težje, da bi zavarovali učinkovitost preiskave, pa mora imeti Komisija pooblastila za vstop v vse prostore, kjer se poslovna dokumentacija lahko hrani, tudi v zasebne.

86 Tako namen Uredbe št. 1/2003, v nasprotju s tem, kar želita pokazati pritožnici, ni, da bi notranje odvetnike glede varstva zaupnosti komunikacij z njihovimi strankami izenačila z zunanjimi, temveč je namenjena razširitvi preiskovalnih pooblastil Komisije, zlasti glede listin, ki so lahko predmet preiskave.

87 Zato sprememba postopkovnih pravil v konkurenčnem pravu, ki je posledica zlasti Uredbe št. 1/2003, prav tako ne more upravičiti spremembe sodne prakse, ki izhaja iz zgoraj navedene sodbe AM & S Europe proti Komisiji.

88 Torej je treba zavrniti tudi drugi del prvega argumenta.

89 Iz tega izhaja, da je treba prvi argument drugega pritožbenega razloga zavrniti v celoti.

c) Prvi del drugega argumenta (pravica do obrambe)

i) Trditve strank

90 Družbi Akzo in Akcros navajata, da razlaga Splošnega sodišča iz točke 176 izpodbijane sodbe v zvezi z obsegom varstva komunikacij med odvetniki in strankami podjetjem znižuje raven varstva pravice do obrambe. Prošnja za pravno mnenje notranjega odvetnika namreč ne more imeti enake veljave in ne more biti do polne mere koristna, če izmenjave s takim odvetnikom znotraj podjetja ali skupine niso varovane z zaupnostjo komunikacij.

91 Komisija meni, v nasprotju s tem, kar navajajo tožeče stranke, da razlaga Splošnega sodišča v zvezi z obsegom načela zaupnosti v ničemer ne vpliva na pravico do obrambe.

ii) Presoja Sodišča

92 Treba je spomniti, da je zagotavljanje pravice do obrambe v vseh postopkih, ki lahko privedejo do sankcij, zlasti do glob ali do periodičnih denarni kazni, temeljno načelo prava Unije, ki je bilo večkrat poudarjeno v sodni praksi Sodišča (glej sodbe z dne 2. oktobra 2003 v zadevi Thyssen Stahl proti Komisiji, C-194/99 P, Recueil, str. I-10821, točka 30; z dne 29. junija 2006 v zadevi Showa Denko proti Komisiji, C-289/04 P, ZOdl., str. p. I-5859, točka 68, in z dne 8. februarja 2007 v zadevi Groupe Danone proti Komisiji, C-3/06 P, ZOdl., str. p. I-1331, točka 68), in je določeno v členu 48(2) Listine Evropske unije o temeljnih pravicah.

93 Pritožnici želita z navajanim očitkom dokazati, da mora pravica do obrambe vsebovati možnost posvetovanja, obrambe in zastopanja s svobodno izbranim odvetnikom in da je varstvo zaupnosti komunikacij med odvetniki in strankami ne glede na poklicni položaj zadevnega odvetnika del te pravice.

94 Glede tega je treba ugotoviti, da podjetje, ko se obrne na svojega notranjega odvetnika, tega obravnava kot enega izmed svojih zaposlenih, in ne kot neodvisno tretjo osebo, ne glede na morebitne dolžnosti, ki izhajajo iz vpisa v imenik odvetnikov.

95 Dodati je treba, da tudi ob predpostavki, da pravica do svetovanja, obrambe in zastopanja velja tudi za posvetovanje z notranjimi odvetniki, ki so zaposleni v podjetju ali skupini, to glede delovanja notranjih odvetnikov ne izključuje uporabe nekaterih omejitev in pravil v zvezi z opravljanjem tega poklica, ne da bi se to štelo za poseganje v pravico do obrambe. Tako pravniki v podjetju nimajo vedno možnosti predstavljati

svojega delodajalca pred vsemi nacionalnimi sodišči, čeprav ta pravila omejujejo možnosti, ki jih imajo morebitne stranke pri izbiri najprimernejšega pravnega svetovalca.

96 Iz navedenega je razvidno, da mora vsak upravičenec, ki želi nasvet odvetnika, sprejeti te omejitve in pogoje, ki spadajo k opravljanju tega poklica. Te omejitve in pogoji veljajo tudi za ureditev varstva zaupnosti komunikacij med odvetniki in strankami.

97 Očitek v zvezi s kršitvijo pravice do obrambe je torej neutemeljen.

d) Drugi del drugega argumenta (načelo pravne varnosti)

i) Trditve strank

98 Družbi Akzo in Akcros menita, da presoja Splošnega sodišča krši tudi načelo pravne varnosti, saj se člen 101 PDEU pogosto uporablja vzporedno z ustreznimi določbami notranjega prava. Varstvo komunikacij z notranjimi odvetniki torej ne more biti odvisno od tega, ali opravi preiskavo Komisija ali nacionalni organ, pristojen za konkurenco.

99 Komisija poudarja, nasprotno, da bi, če načelo zaupnosti komunikacij med odvetniki in strankami, ki se uporablja pri njenih preiskavah, ne bi bilo več določeno na ravni Unije, temveč v nacionalnem pravu, to povzročilo zapletene in negotove položaje za vse zainteresirane stranke, kar bi škodilo načelu pravne varnosti, na katerega se sklicujeta družbi Akzo in Akcros.

ii) Presoja Sodišča

100 Spomniti je treba, da je načelo pravne varnosti splošno načelo prava Unije, ki zahteva zlasti, da so predpisi z neugodnimi posledicami za posameznike jasni in natančni in da je njihova uporaba za upravičence predvidljiva (glej sodbe z dne 14. aprila 2005 v zadevi Belgija proti Komisiji, C-110/03, ZOdl., str. I-2801, točka 30; z dne 7. junija 2007 v zadevi Britannia Alloys & Chemicals proti Komisiji, C-76/06 P, ZOdl., str. I-4405, točka 79, in z dne 14. januarja 2010 v zadevi Stadt Papenburg, C-226/08, ZOdl., str. I-131, točka 45).

101 Da bi bilo mogoče odgovoriti na očitek v zvezi z zgoraj omenjenim načelom, je treba ugotoviti, da razlaga Splošnega sodišča v izpodbijani sodbi, da za izmenjave z notranjimi odvetniki znotraj podjetja ali skupine varstvo zaupnosti komunikacij pri preiskavi Komisije ne velja, ne povzroča nobene pravne negotovosti v zvezi z obsegom tega varstva.

102 Pristojnosti Komisije na podlagi Uredbe št. 17 in Uredbe št. 1/2003 se namreč razlikujejo od pristojnosti v preiskavah, ki se lahko opravijo na nacionalni ravni. Dve vrsti postopka sta namreč posledica delitve pristojnosti med različnimi organi, pristojnimi

za konkurenco. Pravila o varstvu zaupnosti komunikacij med odvetniki in strankami se lahko zaradi te delitve pristojnosti in zaradi predpisov, ki jih urejajo, razlikujejo.

103 Glede tega je Sodišče presodilo, da pravo Unije in nacionalno pravo na področju konkurence upoštevata omejevalna ravnanja z različnih vidikov. Medtem ko jih člena 101 PDEU in 102 PDEU upoštevata zaradi ovir, ki bi lahko zaradi takih ravnanj nastale za trgovino med državami članicami, izhaja vsaka nacionalna zakonodaja iz svojega pristopa in upošteva omejevalna ravnanja le v tem kontekstu (glej v tem smislu sodbo z dne 16. julija 1992 v zadevi Asociación Española de Banca Privada in drugi, C-67/91, Recueil, str. I-4785, točka 11).

104 V teh pogojih imajo podjetja, katerih prostori so predmet hišne preiskave v okviru preiskave na področju konkurence, možnost ugotoviti, katere so njihove pravice in obveznosti v razmerju do pristojnih organov in katero pravo se uporablja, kot na primer glede obravnave posameznih listin, ki se lahko zasežejo med tako preiskavo, in glede tega, ali so zadevna podjetja upravičena do varstva zaupnosti komunikacij z notranjimi odvetniki. Podjetja se lahko tako torej učinkovito odzovejo glede na pristojnosti teh organov in glede na njihova konkretna pooblastila v zvezi z zasegom listin.

105 Načelo pravne varnosti torej ne zahteva, da se za zgoraj omenjeni vrsti postopkov uporabljajo enaka merila glede zaupnosti komunikacij med odvetniki in strankami.

106 Zato dejstvo, da je pri preiskavi Komisije varstvo komunikacij omejeno na izmenjave z zunanjimi odvetniki, ne krši načela, na katerega se sklicujeta družbi Akzo in Akcros.

107 Očitek v zvezi z načelom pravne varnosti zato ni utemeljen.

108 Torej je treba drugi pritožbeni razlog zavrniti v celoti.

3. Tretji pritožbeni razlog

a) Trditve strank

109 Podpodredno družbi Akzo in Akcros navajata, da presoja Splošnega sodišča, gledano v celoti, krši načelo nacionalne procesne avtonomije in načelo dodeljenih pristojnosti.

110 Družbi Akzo in Akcros pojasnjujeta, da člen 22(2) Uredbe št. 1/2003 določa načelo nacionalne avtonomije glede postopka na zadevnem področju. Zakonodajalec Unije je izrecno določil, da tudi pri preiskavi, za katero zaprosi Komisija, da bi se ugotovilo, ali je šlo za kršitev člena 101 PDEU ali člena 102 PDEU, uradniki nacionalnih organov,

pristojnih za konkurenco, izvajajo svoja pooblastila v skladu s svojo nacionalno zakonodajo. Ker zakonodajalec ni sprejel poenotene opredelitve načela zaupnosti komunikacij med odvetnikom in stranko, to pomeni, da so države članice še vedno pristojne za določanje tega posebnega vidika varovanja pravice do obrambe.

111 Komisija trdi, da izpodbijana sodba v ničemer ne krši načel, na kateri se nanaša tretji pritožbeni razlog. Načelo nacionalne procesne avtonomije ureja položaje, v katerih sodišča in upravni organi držav članic izvajajo pravo Unije, vendar se ne uporablja za določitev mej pravnega okvira za delovanje institucij.

112 Komisija iz tega sklepa, da je Splošno sodišče z določitvijo enotnega področja uporabe zaupnosti komunikacij med odvetniki in strankami v vsej Uniji za postopke ugotavljanja kršitev členov 101 PDEU in 102 PDEU pravilno uporabilo zgoraj navedeno sodbo AM & S Europe proti Komisiji. Zato tudi načelo dodeljenih pristojnosti ni bilo kršeno.

b) Presoja Sodišča

113 Spomniti je treba, da se v skladu z načelom nacionalne procesne avtonomije, če na nekem področju ni predpisov Unije, v nacionalnem pravnem redu vsake države članice določijo pristojna sodišča in postopkovna pravila za pravna sredstva, ki zagotavljajo varovanje pravic, ki jih posameznikom daje pravo Unije (glej v tem smislu sodbe z dne 16. decembra 1976 v zadevi Rewe, 33/76, Recueil, str. 1989, točka 5; z dne

19. junija 1990 v zadevi Factortame in drugi, C-213/89, Recueil, str. I-2433, točka 19; z dne 14. decembra 1995 v zadevi Peterbroeck, C-312/93, Recueil, str. I-4599, točka 12, in z dne 11. septembra 2003 v zadevi Safalero, C-13/01, Recueil, str. I-8679, točka 49).

114 Vendar se mora Sodišče v tej zadevi izreči o zakonitosti odločbe institucije Unije na temelju predpisov, ki so bili sprejeti na ravni Unije in se poleg tega nikjer ne sklicujejo na nacionalno pravo.

115 Enotna razlaga in uporaba načela zaupnosti komunikacij med odvetniki in strankami na ravni Unije sta namreč nujni, da bi se preiskave Komisije v postopkih v zvezi z omejevalnimi sporazumi za zadevna podjetja izvajale v pogojih enakega obravnavanja. V nasprotnem primeru bi uporaba pravnih pravil ali načel nacionalnega prava neke države članice ovirala enotnost prava Unije. Enotna razlaga in uporaba tega pravnega reda ne more biti odvisna od kraja preiskave in morebitnih posebnosti nacionalnih predpisov.

116 Glede načela dodeljenih pristojnosti je treba poudariti, da so postopkovna pravila na področju konkurence, kot so določena v členu 14 Uredbe št. 17 in členu 20 Uredbe št. 1/2003, sestavni del določb, ki so nujne za delovanje notranjega trga in katerih sprejetje je v izključni pristojnosti Unije na podlagi člena 3(1)(b) PDEU.

117 V skladu z določbami člena 103 PDEU mora Unija sprejeti ustrezne uredbe ali direktive za uveljavitev načel iz členov 101 PDEU in 102 PDEU v zvezi s konkurenčnimi pravili, ki se uporabljajo za podjetja. Ta pristojnost je namenjena zlasti zagotovitvi

upoštevanja prepovedi iz teh členov z določitvijo glob in periodičnih denarnih kazni in opredelitvi nalog Komisije pri uporabi teh določb.

118 V tem okviru člen 105 PDEU določa, da mora Komisija zagotoviti uporabo načel iz členov 101 PDEU in 102 PDEU in raziskati primere domnevnih kršitev.

119 Kot je generalna pravobranilka navedla v točki 172 sklepnih predlogov, se pri preiskavah, ki jih opravi Komisija kot evropski organ, pristojen za konkurenco, nacionalno pravo uporabi le, kadar ji organi države članice ponudijo pomoč, zlasti ko je treba s prisilnimi ukrepi premagati nasprotovanje podjetja preiskavi na podlagi člena 14(6) Uredbe št. 17 in člena 20(6) Uredbe št. 1/2003. Nasprotno pa je to, katere listine in dokumentacijo sme Komisija preveriti in kopirati pri preiskavi v zvezi z omejevalnimi sporazumi, določeno izključno v skladu s pravom Unije.

120 Zato pristojnosti Komisije na zadevnem področju ni mogoče izpodbijati niti s sklicevanjem na načelo nacionalne procesne avtonomije niti s sklicevanjem na načelo dodeljenih pristojnosti.

121 Zato niti tretjemu pritožbenemu razlogu ni mogoče ugoditi.

122 Iz zgoraj navedenih razlogov je razvidno, da pritožba ni utemeljena.

## VI – Stroški

123 V skladu s členom 69(2) Poslovnika, ki velja za pritožbeni postopek na podlagi člena 118 tega poslovnika, se neuspeli stranki naloži plačilo stroškov, če so bili ti priglašeni. Komisija je predlagala, naj se družbama Akzo in Akcros naloži plačilo stroškov, in ker ti s predlogi nista uspeli, se jima naloži plačilo stroškov. Ker sta pritožbo vložili skupaj, nosita stroške solidarno.

124 Združeno kraljestvo Velika Britanija in Severna Irska, Irska in Kraljevina Nizozemska kot intervenientke v postopku pred Sodiščem v skladu s členom 69(4), prvi pododstavek, Poslovnika nosijo svoje stroške.

125 Druge stranke v postopku, ki so podprle pritožbo in s svojimi predlogi niso uspele v skladu s členom 69(4), prvi pododstavek, Poslovnika, po analogiji, nosijo svoje stroške.

Iz teh razlogov je Sodišče (veliki senat) razsodilo:

1. **Pritožba se zavrne.**

2. **Združeno kraljestvo Velika Britanija in Severna Irska, Irska in Kraljevina Nizozemska nosijo vsaka svoje stroške.**

**3. Conseil des barreaux européens, Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten, European Company Lawyers Association, American Corporate Counsel Association (ACCA) – European Chapter in International Bar Association nosijo vsak svoje stroške.**

**4. Družbi Akzo Nobel Chemicals Ltd. in Akcros Chemicals Ltd. nosita preostale stroške solidarno.**

Podpisi